28.11.2025 YVV/2311/2025

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

VNS 7/2025 vp.

Lausunto tulevaisuusselonteon 1. osasta

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton viranomainen, jonka tehtävinä on syrjintään puuttuminen ja yhdenvertaisuuden edistäminen erityisesti vähemmistöjen osalta. Valtuutetun tehtävänä on myös ulkomaalaisten oikeuksien ja aseman edistäminen. Valtuutettu toimii lisäksi kansallisena ihmiskaupparaportoijana, naisiin kohdistuvan väkivallan raportoijana sekä maastapoistamisen täytäntöönpanon valvojana. Tehtävistä säädetään yhdenvertaisuuslaissa (1325/2014), laissa yhdenvertaisuusvaltuutetusta (1326/2014) sekä ulkomaalaislaissa (301/2004). Valtuutettu kiittää työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaa pyynnöstä toimittaa kirjallinen asiantuntijalausunto.

Perus- ja ihmisoikeudet suomalaisen yhteiskunnan kivijalkana tulevaisuudessakin

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää huomiota perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen teemana, jolla on vaikutus kaikkiin selonteossa esiin tuotuihin mahdollisiin tulevaisuuden kehityskulkuihin. Viime vuosina yhteiskunnallisia tulevaisuuteenkin suuntaavia asiakysymyksiä on alettu käsitellä ennen kaikkea turvallisuuskysymyksinä, jolloin perus- ja ihmisoikeuksien turvaamisen ensisijaisuus usein on vaikuttanut jäävän vähemmälle huomiolle.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu viittaa muun muassa lakivaliokunnan lausuntoon (LaVL 5/2025 vp) tuoreesta EU:n sisäisen turvallisuuden strategiasta "ProtectEU":sta, jossa valiokunta kiinnitti erityistä huomiota edellä kuvattuun kehityskulkuun. Valiokunnan mukaan on:

> ”[l]ähtökohtaisesti niin, että sisäisen turvallisuuden toimien keskeisenä tavoitteena tulee olla perus- ja ihmisoikeuksien turvaaminen. Lisäksi on

tärkeää, että sisäinen turvallisuus pohjautuu ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian sekä vapauden, vakauden, hyvinvoinnin, yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen kaikessa toiminnassa.

Lakivaliokunta viittaa myös aiemmin lausuntokäytännössään (LaVL 14/2016 vp, s. 1) korostamaansa seikkaan, jonka mukaan sisäisen turvallisuuden ylläpitämisessä merkittävä rooli on myös kansalaisten viranomaisia kohtaan tuntemalla luottamuksella. Tämän luottamuksen perustana tärkeässä roolissa on laillisuuden ja oikeusvaltioperiaatteen sekä perus- ja ihmisoikeuksien tehokas toteutuminen. Valiokunta korostaa, että viranomaistoiminnan hyväksyttävyydellä on tärkeä merkitys sen tehokkuuden kannalta.

Kaikki turvallisuus ei ole viranomaisvalvonnan tulosta, vaan kokonaisturvallisuuteen liittyy edelläkin todetun mukaisesti erilaisia osasia. Jos yhteiskunnassa vallitsee ihmisten ja väestöryhmien kesken perustuva luottamus, turvallisuutta tuotetaan yhteiskunnallisesti.”

Viitaten lakivaliokunnan lausunnoistakin ilmenevään perinteiseen suomalaiseen oikeusvaltioajatteluun, valtuutettu haluaa kiinnittää huomiota siihen, että tulevassa hallituksen valitsemassa tulevaisuusselonteon toisessa osassa ja sen pohjalta tehtävien ratkaisujen perustana ja tavoitteena on joka tapauksessa oltava perus- ja ihmisoikeuksien täysimääräinen kunnioittaminen.

Vihapuheen normalisoituminen uhkana demokratiakehitykselle

Selonteossa tunnistetaan tulevaisuuden merkityksellisiksi kehityskuluiksi oikeusvaltion, demokratian, luottamusyhteiskunnan ja eriarvoisuuden kysymykset. Yhdenvertaisuusvaltuutettu korostaa syrjintään ja rasismiin puuttumisen tärkeyttä selonteossakin määriteltynä yhteiskunnallisena ja lainsäädännöllisenä tulevaisuuteen vaikuttavana muutostekijänä.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on huolissaan siitä, että vihapuhe uhkaa normalisoitua niin politiikassa kuin laajemminkin yhteiskunnassa. Erityisen huolestuttavana valtuutettu pitää johtavien poliitikkojen ja muiden vaikuttajien lisääntyvää vihapuhetta. Valtuutettu on havainnut kasvavaa vihamielisyyttä ulkomaalaistaustaisiksi oletettuja ihmisiä, kuten muslimeja ja somaleja kohtaan. Myös romanit kohtaavat Suomessa laajasti vihapuhetta. Lisäksi vihapuheesta saavat osansa yhdenvertaisuusasioiden parissa työskentelevät virkamiehet, tutkijat, poliitikot ja aktivistit. Vihapuheen yleistyminen onkin huolestuttava ilmiö, joka vaikuttaa laaja-alaisesti koko yhteiskuntaan ja horjuttaa demokraattisia rakenteita ja periaatetta jokaisen

yksilön yhtäläisestä ihmisarvosta. Vihapuhe nostaa kynnystä toimia aktiivisesti osana yhteisöä ja osallistua julkiseen keskusteluun sekä vaientaa eniten jo marginalisoituja ääniä yhteiskunnassa.

Yhtenä tärkeimmistä yhdenvertaisempaa tulevaisuutta rakentavana toimena julkisen vallan tulee varmistaa, että rikoksen tunnusmerkistön täyttävä vihapuhe tutkitaan perusteellisesti, ja että epäillyt rikokset asetetaan syytteeseen ja niistä rangaistaan asianmukaisesti. Lisäksi rikoksen uhreille on tarjottava tosiasiallisesti tehokkaita oikeussuojakeinoja.

Euroopan komissio on käynnistämässään rikkomusmenettelyssä katsonut, että Suomi ei ole edelleenkään toimeenpannut rasismipuitepäätöstä asianmukaisesti, kun kiihottamista kansanryhmää vastaan koskevassa säännöksessä ei ole kriminalisoitu yksilöön kohdistuvaa tekoa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu yhtyy komission esittämään kritiikkiin ja katsoo, että eduskunnan on ryhdyttävä pikaisiin toimiin myös yksilöön kohdistuvan vihapuheen kriminalisoimiseksi ja saattamiseksi yleisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Viharikoksiin puututtava nyt ja tulevaisuudessa

Suomen lainsäädäntö ei sisällä erityistä viharikoksen määritelmää. Yleisesti ottaen viharikos on rikos, jonka motiivina on ennakkoluuloisuus, vihamielisyys tai muu negatiivinen suhtautuminen uhria kohtaan jonkin laissa kielletyn syrjintäperusteen perusteella. Rikoslain 6 luku 5 § 1 momentti 4 kohdan mukaan rangaistuksen koventamisperusteita ovat rikoksen tekeminen rotuun, ihonväriin, syntyperään, kansalliseen tai etniseen alkuperään, uskontoon tai vakaumukseen, sukupuoleen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai vammaisuuteen perustuvasta vaikuttimesta taikka niihin rinnastettavasta muusta vaikuttimesta. Teon vaikutin siis ratkaisee, voidaanko rikos määritellä viharikokseksi.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää erityisen huolestuttavana kasvavaa viharikosten määrää, johon ovat kiinnittäneet huomiota myös kansainväliset ihmisoikeuksien valvontaelimet. Vuonna 2023 poliisi kirjasi ennätykselliset 1 606 rikosilmoitusta viharikoksista, mikä merkitsi noin 30 % kasvua edellisvuodesta. Näin on, vaikka viharikoksista vain pieni osuus tulee viranomaisten tietoon. Aliraportointi selittyy viharikosten koetulla arkipäiväisyydellä, epäluottamuksella viranomaisia kohtaan sekä pelolla, epätietoisuudella ja tuen tarpeella.[1] Luottamusta rikosoikeusjärjestelmään ei myöskään edistä se, että viharikokset johtavat vain harvoin syytteeseen ja

[1] Nokso-Koivisto 2019, s. 14–16; European Union Agency for Fundamental Rights 2021, s. 29–35.

tuomioon.[2] Tätä selittänee myös se, että selvityksessä viharikoksiksi luokitelluista tapauksista poliisi itse luokitteli viharikoksiksi vain 44 prosenttia.[3] Vihamotiivien tunnistamisessa ja käsittelyssä rikosprosessijärjestelmässä onkin edelleen puutteita.

Viharikoksen yleisin motiivi on uhrin etninen tausta (68 %), mutta merkittäviä ovat myös seksuaalinen suuntautuminen, uskonto ja vammaisuus.[4] Kansainväliset selvitykset osoittavat, että Suomessa afrikkalaistaustaiset ihmiset kohtaavat rasistista väkivaltaa ja häirintää enemmän kuin muissa EU-maissa.[5]

Yhdenvertaisuusvaltuutettu kiinnittää myös huomiota rasistisen väkivallan raaistumiseen ja sen yhteiskuntarauhaa uhkaavaan luonteeseen. Vuonna 2023 Päijät-Hämeen käräjäoikeus antoi Suomen ensimmäisen tuomion äärioikeistolaisesta terrorismista rikosasiassa, johon liittyi myös rasistista väkivaltaa.[6] Vuonna 2024 Suomessa tapahtui useita puukotuksia, joiden uhrit valikoituivat heidän etnisen taustansa vuoksi.

Valtuutettu huomauttaa, että viharikoksiin puuttuminen on Suomea sitova kansainvälinen ihmisoikeusvelvoite ja useat valvontaelimet ovat huomauttaneet Suomen puutteista niiden käsittelyssä.

Syrjintä vaikuttaa niin yksilöön kuin yhteiskuntaan myös tulevaisuudessa

Tuoreet tutkimustiedot[7] osoittavat, että perheissä koetuilla syrjintäkokemuksilla on yli sukupolvien ulottuvia seurauksia. Tiedetään, että vanhempien kokema syrjintä voi vaikuttaa jälkeläisten hyvinvointiin myös useita vuosikymmeniä myöhemmin. Syrjintää kokevat monissa perheissä kuitenkin sekä lapset että vanhemmat.

Ylisukupolvisiin traumasiirtymiin liittyvässä tutkimuksessa on tuotu esiin, kuinka oman vanhemman syrjintäkokemusten ja mielenterveysongelmien läheltä seuraaminen vaikuttaa kielteisesti jälkeläisten omaan hyvinvointiin, ja kuinka trauma siirtyy lapsille perheen sanallisen ja kehollisen kommunikaation kautta. Vanhempien

[2] Ks. esim. Juutinen, 2021. Viharikokset ja niiden eteneminen rikosprosessissa.
[3] Rauta, J. 2024. Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2023. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 38.
[4] Ibid.
[5] FRA, 2023. Being Black in the EU. Experiences of people of African descent – EU Survey on immigrants and descendants of immigrants
[6] Päijät-Hämeen käräjäoikeuden tuomio 31.10.2023 nro R 23/1189, erityisesti s. 76.
[7] Turjanmaa, E., Kähäri, O., & Leinonen, J. (2022). YLISUKUPOLVISET SIIRTYMÄT JA VANHEMPIEN KOKEMAN SYRJINNÄN MERKITYS JÄLKELÄISTEN HYVINVOINNILLE. *Migration-Muuttoliike*, *48*(2), 4–7. Noudettu osoitteesta https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/124976

kokema syrjintä on tutkimustiedon perusteella yhteydessä toisen sukupolven heikompaan mielen hyvinvointiin.

Erityistä huomiota tulisikin kiinnittää jatkossa myös syrjinnän lyhyen ja pitkän aikavälin sekä sukupolvia ylittäviin vaikutuksiin. Syrjintäkokemusten vaikutukset siirtyvät sukupolvelta toiselle ja samalla niillä on laaja- alaisia ylisukupolvisia vaikutuksia. Syrjintäkokemusten ylisukupolvisten vaikutusten paikantaminen ohjaa huomiota paitsi yhteiskunnan epäkohtiin rakenteellisella tasolla, se tekee näkyväksi myös niiden yksilölliset vaikutukset elämänkaaren eri vaiheissa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu korostaa, että kansalliseen rasisminvastaiseen toimintasuunnitelmaan tulee asettaa selkeät tavoitteet ja konkreettiset toimet, jotka torjuvat rasismia kaikilla tasoilla. Päätöksenteossa on hyödynnettävä viharikollisuutta ja syrjintää koskevaa tutkimustietoa, ja ohjelman toteutumista on arvioitava sekä ulkopuolisesti että kohderyhmien kanssa. Lisäksi EU:n ja kansainvälisten velvoitteiden on sisällyttävä kansalliseen lainsäädäntöön, ja eduskunnan tulee saattaa kiihottamisen kansanryhmää vastaan kiellon laajennus voimaan EU-komission edellyttämällä tavalla. Kansainväliset valvontaelimet ovat antaneet Suomelle suosituksia, joiden tulee ohjata ohjelmaa ja hallitusten toimia. Valtuutettu painottaa myös riittävien resurssien turvaamista kansalaisjärjestöille, joilla on keskeinen rooli rasisminvastaisessa työssä paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla.

Ulkomaalaisten ihmisten oikeudet on turvattava täysimääräisesti

Tulevaisuusselonteossa kiinnitetään huomiota muuttoliikkeeseen yhtenä Suomen tulevaisuuteen vaikuttavana epävarmuustekijänä ja esitetään erilaisia vaihtoehtoisia kehityskulkuja muuttoliikettä koskien. Selonteossa tunnistetaan myös se, että muuttoliikkeiden merkitys voi kasvaa. Selonteon mukaan ”Eurooppaan kohdistuva maahanmuutto ja kansainvälistä suojelua hakevien määrä on ollut viime vuosikymmeninä kasvussa ja maahanmuutto tulee jatkumaan keskeisenä EU:ta haastavana kysymyksenä.” Muuttoliikkeiden merkityksen vahvistuessa yhdenvertaisuusvaltuutettu muistuttaa, että maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan on perustuttava perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen.

Viimeaikaiset kehityskulut turvapaikanhakijoiden ihmisoikeuksien toteutumisen suhteen ovat olleet huolestuttavia. Hallitus on muuttanut ulkomaalaislainsäädäntöä lukuisilla eri lainsäädäntöuudistuksilla, jotka rajoittavat ulkomaalaisten ihmisten perus- ja ihmisoikeuksia. Osa muutoksista on ristiriidassa perus- ja ihmisoikeuksien kanssa. Näin on erityisesti välineellistettyyn maahantuloon liittyvissä toimissa.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu on hyvin huolissaan siitä, että välineellistettyä maahantuloa pyritään torjumaan keinoilla, jotka vaarantavat ihmisoikeuksien toteutumisen. Itärajan täyssulku vaarantaa vakavasti pääsyn turvapaikkaprosessiin. Turvapaikanhakua rajoittava poikkeuslaki on ehdottoman palautuskiellon vastainen. Valtuutettu painottaa, että ihmisoikeuksien turvaaminen on julkisen vallan velvollisuus.

Samalla turvapaikkaprosessia pyritään tehostamaan tavoilla, jotka voivat heikentää prosessin laatua. Tehostaminen ilman panostusta prosessin laatuun voi lisätä muutoksenhaun ja uusintahakemusten tarvetta, jos ensimmäisessä turvapaikkaprosessissa ei saada riittävästi selvitettyä hakijan turvapaikkaperusteita tai haavoittuvaa asemaa.[8] Turvapaikkajärjestelmän tehostamisen lisäksi oleskelulupajärjestelmää on merkittävästi muutettu. Muutokset ovat vaikeuttaneet esimerkiksi paperittomien, työllistyneiden turvapaikanhakijoiden ja haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten mahdollisuuksia saada oleskelulupa.

Niille, jotka ovat onnistuneet saamaan oleskeluluvan, on perheenyhdistämisen, pysyvän luvan tai kansalaisuuden saamista myös vaikeutettu merkittävästi. Uudistukset tekevät elämästä Suomessa epävarmempaa ja tilapäisempää. Tämä vaikeuttaa kotoutumista ja heikentää ihmisten hyvinvointia.

Ulkomaalaisten ihmisten asemaan kohdistuvilla muutoksilla voi olla merkittäviä ja pitkäaikaisia vaikutuksia inhimillisesti ja yhteiskunnallisesti. Yhdenvertaisuusvaltuutettu peräänkuuluttaa muutosta turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikassa, joka perustuisi ihmisoikeuksien toteutumiseen, vainoa ja sotaa pakenevien ihmisten aseman turvaamiseen, perhe-elämän suojan kunnioittamiseen ja kotoutumisen edellytysten tukemiseen. Perus- ja ihmisoikeuksiin tukeutuva maahanmuuttopolitiikka vahvistaa osallisuutta, ehkäisee eriarvoisuutta ja rakentaa osaltaan antirasistista luottamusyhteiskuntaa, jossa jokaisella on mahdollisuus turvalliseen tulevaisuuteen.

Tulevaisuusselonteon toimintaympäristöanalyysissä todetaan, että EU:n yhteinen maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka pyrkii vastaamaan jäsenmaiden tarpeisiin.[9] EU:n maahanmuuttosääntelyä täytäntöönpantaessa onkin erityistä huomiota kiinnitettävä siihen, että sääntelyn perusoikeuksien turvaamista koskevat mekanismit ja menettelyt täytäntöönpannaan täysimääräisesti ja kunnianhimoisesti.

---

[8] Pirjatanniemi, E, et al. 2021. Ulkomaalaislain ja sen soveltamiskäytännön muutosten yhteisvaikutukset kansainvälistä suojelua hakeneiden ja saaneiden asemaan, VN TEAS 2021:10; Yhdenvertaisuusvaltuutettu, 2024. Selvitys uusintahakemusten merkityksestä turvapaikkaprosessissa.

[9] Tulevaisuusselonteon 1. osan strateginen toimintaympäristöanalyysi, valtioneuvoston julkaisuja 2024:54. https://valtioneuvosto.fi/tulevaisuustyo-ja-ennakointi/tulevaisuusselonteko/toimintaymparistoanalyysi#/

Esimerkiksi EU:n maahanmuuttopaketin myötä Suomeen perustetaan uusi seurantatehtävä seuraamaan perusoikeuksien toteutumista seulonta- ja rajamenettelyissä. Tämän seurantatehtävän kunnianhimoinen ja riittävästi resursoitu täytäntöönpano on ensiarvoisen tärkeää. Valtuutettu on huolissaan siitä, että ilmeisesti näinä päivinä lausunnolle lähtevässä hallituksen esitysluonnoksessa edellä mainittu perusoikeuksien seurantatehtävä, joka osoitettaisiin yhdenvertaisuusvaltuutetulle, ollaan esittämässä toteutettavaksi riittämättömin resurssein eli riittämättömin mahdollisuuksin toteuttaa tehtävää EU-sääntelyssä edellytetyllä tavalla. Valtuutettu edellyttää tähän muutosta voidakseen ottaa tehtävää vastaan.

Ihmiskaupan ehkäiseminen edellyttää pitkäjänteistä työtä

Tulevaisuusselonteossa ei juuri käsitellä ihmiskaupan ehkäisemistä tai niitä yhteiskunnallisia kehityskulkuja, jotka voivat vaikuttaa ihmiskauppailmiöön eri tavoin.

Ihmiskauppa on monimuotoinen ja jatkuvasti muuntuva ilmiö, joka heijastaa yhteiskunnan rakenteellisia eriarvoisuuksia ja globaaleja liikkumisen, työn ja digitalisaation muutoksia. Ihmiskauppaa esiintyy sekä rajat ylittävänä että kansallisesti. Hyväksikäyttö voi tapahtua verkossa kokonaan tai osittain. Ihmisiin tai heidän elämäntilanteeseensa voi liittyä hyväksikäytölle altistavia tekijöitä. Asunnottomuus tai päihderiippuvuus lisää hyväksikäytön riskiä, ja voi kohdistua eri tavoin eri sukupuoliin. Puutteelliset lainsäädännön rakenteet mahdollistavat hyväksikäytön, johon voi liittyä myös ihmiskauppaa.

Työperäinen hyväksikäyttö on laaja ilmiö, mikä työssä kohdistuu etenkin matalapalkka-aloilla työskenteleviin ulkomaalaisiin henkilöihin. Hyväksikäyttöä, kuten työsyrjintää, kiskonnantapaista työsyrjintää ja vakavimmillaan ihmiskauppaa, tulee ilmi jatkuvasti uusissa muodoissa. Pitkäjänteisen työn tulee tukea eri toimijoiden yhteistyötä ihmiskaupan ehkäisemiseksi, uhrien auttamiseksi ja tunnistamiseksi sekä rikosvastuun toteutumiseksi. Työperäisen hyväksikäytön vastaisia toimia on kehitetty, mutta se edellyttää myös resurssia viranomaisten tehokkaan toiminnan varmistamiseksi. Työperäisen hyväksikäyttöä on edelleen pyrittävä torjumaan ennalta. Kansainväliselle rekrytoinnille ja opiskelijatuonnille on asetettava reunaehdot, jotta sitä voidaan toteuttaa kestävästi. Hyväksikäyttöön puuttumiseksi on oltava riittävät keinot. Lisäksi yhteiskunnan rakenteellista rasismia tuottaviin rakenteisiin, jotka mahdollistavat ulkomaisen työnteon halpuuttamisen, on puututtava.

Hallitus on useilla lakiesityksillä vaikeuttanut ulkomaalaisten ihmisten oleskelun laillistamista, toimeentuloa ja kotoutumista, mitkä johtanevat varjoyhteiskunnan,

harmaan talouden sekä hyväksikäytölle alttiina olevien haavoittuvien ihmisten määrän kasvuun. Ulkomaalaisten oikeuksien heikennykset vaikeuttavat ihmiskaupan ennaltaehkäisyä, uhrien tunnistamista ja auttamista, ja toimivat laajasti ihmiskaupan vastaisen työn tavoitteita vastaan. Ulkomaalaisten ihmiskaupan uhrien oikeuksien täysimääräinen toteutuminen on turvattava ja painotettava ihmiskaupan tehokasta ennaltaehkäisyä.

Tekoälyn käytön yhdenvertaisuusarviointi on tehtävä yhdenvertaisuussäänte lyn edellyttämällä tavalla

Tulevaisuusselonteossa tarkastellaan eri skenaarioista riippumattomia toimia – asioita, joita tulee edistää joka tapauksessa tässä hetkessä Suomen tulevaisuusvalmiuden kehittämiseksi. Yhdeksi toimeksi on tunnistettu perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen turvaaminen digitalisaatiossa ja tekoälyn käytössä. Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tätä olennaisena ja tarpeellisena toimena.

Tekoäly ja automaattinen päätöksenteko voivat edistää rajallisten resurssien käyttöä viisaasti ja parantaa palveluita. Tekoälyä voidaan hyödyntää myös olemassa olevien epäyhdenvertaisten toimintatapojen tunnistamiseen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien tunnistamiseen ja heidän oikeuksiensa toteutumisen tukemiseen.

Tutkimus ja käytännön esimerkit kuitenkin osoittavat, että tekoälyn käyttö vahvistaa nykyisiä epäyhdenvertaisia rakenteita ja voi aiheuttaa syrjintää ilman ehkäisemistoimia. Valtuutettu peräänkuuluttaa valtioneuvoston ja ministeriöiden konkreettisia toimia yhdenvertaisuuden turvaamiseksi tekoälyn käytössä ja yhdenvertaisuuden edistämisvelvoitteen toimeenpanemiseksi. Valtioneuvoston ja ministeriöiden on yhdenvertaisuuslain 5 § mukaisesti toiminnassaan edistettävä yhdenvertaisuutta – tämä koskee myös digitalisaatio- ja tekoälyhankkeita. Myös lainsäätäjien ja muiden viranomaisten on varmistettava, että sääntely, ohjaus ja rahoitus tukevat yhdenvertaisuutta.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää nyt kiireisimpänä toimena sitä, että yhdenvertaisuuden vaikutusarviointia aletaan systemaattisesti edellyttämään kaikissa julkisen sektorin tekoälyhankkeissa ja hankinnoissa. Vaikutusarviointi on viranomaisten tehtävä yhdenvertaisuuslain 5 § mukaisesti. Velvoitteen käytännön noudattaminen ja ymmärtäminen on kuitenkin tällä hetkellä laajasti puutteellista, yhdenvertaisuusvaltuutetun antamasta ohjauksesta ja suosituksista huolimatta. Yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin toteutumista jo järjestelmän suunnitteluvaiheessa on

tuettava valtioneuvoston ja ministeriöiden antamalla ohjauksella, työkaluilla sekä osaamisen vahvistamisella.

Yhdenvertaisuusvaltuutettu	Rainer Hiltunen
Erityisasiantuntija	Joonas Rundgren

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Rainer Hiltunen
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
rainer.hiltunen@oikeus.fi

Digital PDF Signature / Digitaalinen PDF-allekirjoitus
Joonas Rundgren
Erityisasiantuntija
Yhdenvertaisuusvaltuutettu
joonas.rundgren@oikeus.fi